

МБОУ Ушхайтинская начальная школа-детский сад

Разработка урока

**Тема: «Үзэг манда танюулһан,Үзэглэлнай арюухан!»
(урок - обобщение)**

Выполнила: Дармаева Сэсэг Цыреновна,
учитель начальных классов

«Үзэг манда танюулһан,Үзэглэлнай арюухан!» Үзэглэлэй һайндэр.

Зорилго: түрүүшын номтойгоо хахасалга, юу мэдэхэ, шадаха болоһоноо үхибүүд харуулха болоно; түрэл арадайнгаа ёһо заншал һэргээн, сахижа ябахыень хургаха;Үхибүүдэй холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ,һанал бодолоо гуримтайгаар, зохидоор, хойно хойноһоонь удхаараа холбоотойгоор хэлэжэ шадаха дадал һурагшадта олгохо. һуралсалай түсэблэһэн дүн

Буряад хэлээр шадабари: Үхибүүдэй аман хэлэлгэ хүгжөөхэ. Хэлэлгэ баяжуулха, ухаан бодол, анхарал хүгжөөхэ.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд: дэлхэй тойрон аяншалга тухай мэдэсэ, шэнэ үгэнүүдтэй танилсаха, байгаалидаа, сэсэгүүдтэ дуратайгаар һураха.

Метапредметнэ дүнгүүд

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари: багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табижа һураха.хэшээлдэ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо.

Оршон тойрониёе шудалха шадабари: картаар худэлхэ; зураг хаража, таабаринуудыё таажа, үрээлнүүдыё, оньһон үгэнүүдыё хөөрэхэ, асуудалнуудта харюусаха.

Харилсаха шадабари: хөөрэхэ,хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниёе ойлгохо, классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа хамта ажалаа эмхэдхэхэ.

Хэрэгсэлнүүд: карточканууд, һарбаалжан модон (уг гарбалай модон), зурагууд, ном, презентаци, хугжэм, (һурагшад).

Һайндэрэй ябаса:

-Амар мэндэ, үхибүүд, хүндэтэ гэртэхин, айлшад! Манай һургуулида ехэ дэмбэрэлтэй, һайн һайхан үдэр мандаба. Нэгэдэхи классай үхибүүдэй «Үзэглэлдоо» зорюулһан һайндэрыё үнгэргэхэмнай. Ерэһэндэтнай баярыё хүргэнэбди.

1.Эхын һүнэй амтатай
Эльгэ зүрхэндэм орожо шэнгээшэ
Бууралхан эжыһээм эхитэй
Буряадхан түрэл хэлэмнай.

2. Сентябриин нэгэнэй үдэр
Сэлмэжэ наран гараал даа.
Сэбэрхэн нюдөөрөө шэртэжэ
Ушхайтым һургуули угтаал даа!

3. Үзэглэл номоо дэлгэжэ
Үдэр бүри уншаабди,
Дэбтэр соогоо бултадаа
Үнэн зүрхэнһөө бэшээбди!

4. Үзэглэлэй хуудаһан ираатай,
Үзэгүүд булта танияатай,
Эрдэмэй харгы танибабди,
Эрхим һурахаар бэлэмди!

-Эдэ үзэгүүднээ үгэ зохоогты!

Э Г З Л Ү Э Л

- Ямар үгэ болохоб? (ҮЗЭГЛЭЛ)

- ҮЗЭГЛЭЛ номоо дабтаяа. Түрүүшын даабари:

I. «һонюуша» наадан.

1. Буряад алфавидта хэды үзэгүүд бэ? (36)

2. Аялган үзэгүүд хэдыб? (12)

3. Хашалган үзэгүүд хэдыб? (22)

4. Удаанаар үгүүлэгдэдэг, хоёр үзэгөөр бэшэгдэдэг юун бэ? (удаан аялганууд)

5. Буряад хэлэндэ хэды дифтонг аялганууд бэ? (5)

6. Ямар үзэгүүд абья тэмдэглэдэггүйб? (ь,ъ)

7. Мэдүүлэлэй һүүлдэ ямар сэглэлтын тэмдэг табигдадаг бэ? (. ?!)

II. Бэшэлгэ. Диктовко доро бэшэлгэ (1-1 үгоор хурагшад самбарта бэшэнэ).

Мүноодэр манай класста һайндэр болоно.

- 1 хурагша шангаар уншана.

- Карточканууд даабаритай:

1) Мэдүүлэлэй схемэ хэхэ;

2) Үгэнуудые үедэ хубааха;

3) Нэгэ үгын схемэ хэхэ;

4) Аялгануудые зураха.

III. Уран уншалга. Карточканууд дээрэ бэшээтэй, уншаха.

1. Оньһон үгэ

1. А – үзэг эрдэмэй дээжэ

Аяга сай – эдээнэй дээжэ.

2. Ехэ юумэтэй байнхаар,

Ехэ хургаалтай байһан дээрэ.

3. Зуун түхэригтэй байнхаар,

Зуун нүхэдтэй байһан дээрэ.

4. Өөдэн шэдэһэн шулуун

Өөртэнь бууха.

5. Сэбэршье хаа, хубсаһан
хэрэгтэй,

Сэсэншье хаа, хургуули
хэрэгтэй.

6. һайн мориндо эзэн олон,
һайн хүндэ нүхэд олон.

7. Ургасын ехэ – ажалһаа,
Ухаанай ехэ – хургуулиһаа.

8. Ябаһан хүн яһа зууха,
Хэбтэһэн хүн хээли алдаха.

9. Юртэмсын ухаан – хүндэ,
Хүнэй ухаан – эрдэмдэ.

10. Эжын хургаал – эрдэни,
Абын хургаал – эм

- **Үхибүүд, энэ юун бэ: таабари гу, али оньһон үгэ гү? (Оньһон үгэ)**

2. Аба эжын алтан хургаал

1. Галдаа эдээнэй дээжэ үргэгты.
2. Орожо ерэхэн айлшадта сай уулгагты.
3. Гал соо шорой, бог хаяхагүй.
4. Ехэ, аха зондо «таа» гээд, Хандажа, хүндэлжэ ябагты.
5. Түрүүшын аяга сай Бурхандаа үргэгты.
6. Хүнхөө юумэ абаад,

- Үхибүүд, энэ юун бэ? (хургаалнууд)

- Аягыень хооһоор үгэхэгүй.
7. Урдажа байһан уһанда юумэ хаяхагүй.
 8. Эжы абаяа хүндэлхэ, Сай аягалхадаа, эсэгэдээ урид үгэгты.
 9. Аха заха хүнэй Үгэ дуулагты.

IV. Физкультурын саг.

V. «Хоргодоһон үгэнүүд»

1) -Ургамал гэжэ үгэ сооһоо хоргодоһон үгэнүүдые олохо. (*мал, урга, гал, гар, лама, арга, ара....*)

2) – Схемэдэ тааруулан эдэ үгэнүүдээрээ мэдүүлэлнүүдые зохиёе:

--	--

--	--	--

--	--	--	--

VI. һарбаалжан (уг гарбалаа тоолохо)

- 1) Э. Дугаров
- 2) Би бишыхан буряадби,
Би ургажа ябаналби.
Минии уг гарбални

мунхэ урданай юм.
Хун шубуун изагуурни
Хун ябаха заяамни юм.

3) **Уг гарбалаа тоолохо**

VII. Үзэглэл, һайн даа. Баяртай!

1. Эгээ түрүүн хургуулида
Эртэ намар орообди.
Энэ гэжэ «А» үзэг
Эндэ мэдэдэг болообди.
Булта: Үзэг манда танюулһан
Үзэглэлнай арюухан!

2. Үбэлэй тэн багта
Үзэглэлөө дүүргөөбди.
Одоо иигээд байхадаа
Ондоо ном дэлгээбди.
Булта: Үнэтэ эрдэм барюулһан
Үзэглэлнай арюухан!

VIII. Ёохор наадан.

- Ямар сэсэг найхан бэ?
- Ягаан сэсэг найхан даа.
- Ямар хатар найхан бэ?
- Ёохор наадан найхан даа. (*Ёохор булта хатарна*)

IX. Түгэсхэл.

- Үзэглэл номоо уншажа дүүргэжэ, олон юумэ мэдэхэ болобот.
 - Хүн бүхэн түрэнэн эхэтэй, түүрэлхи хэлэтэй, түрэл арадтай, түрэл түүхэтэй.
- Энэ дүрбэн зүйл хүнэй ажабайдалтай таһаршагүй холбоотой.
- Тиимэһээ буряад хэлэсэ, ёһо заншалаа найнаар шудалха-танай уялга.

Эсэгээ тэнгэри гэжэ тахиха,

Эхээ дэлхэй гэжэ сахижа.

Аха зониие өөдэ харан хүндэлжэ,

Дүү зониие урагша абан хайрлажа,

Басагад үхидые эхэ гэжэ энхэржэ,

Үетэн нүхэдөө анда гэжэ анхаржа,

Заншал соогоо аятай зүбхэноор ябажа,

Ургажал ябахадаа урматайш даа,-гэжэ

Эрдэни Дугаровай шүлэгэй үгэнүүдээр «Үзэглэлэй найндэрээ» дүүргэе!

Сэгнэлтэ.

Даабаринууд:

- 1) Мэдүүлэлэй схемэ хэхэ;**
- 2) Үгэнуудые үедэ хубааха;**
- 3) Нэгэ үгын схемэ хэхэ;**
- 4) Аялгануудые зураха.**